

تبیین امنیتی واژه‌خوف در قرآن کریم

اصغر افتخاری^۱

نعمت نعمتی^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۱۱/۳۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۳/۳۰

چکیده

موضوع امنیت در قرآن کریم در قالب مفاهیم خاصی طرح و ارایه شده که در این میان واژه خوف به دلیل دلالت بر بعد سلبی امنیت از اهمیت بالایی برخوردار است. عدم پرداختن تحلیلی به این موضوعات می‌تواند به ضعف گفتمان و الگوی امنیت اسلامی امنیت منجر شود. هدف این نوشتار تبیین امنیتی خوف از طریق استنباط دلالت‌های امنیتی آیات مربوط به واژه خوف در قرآن کریم است. بر این اساس سؤال اصلی آن است که: دلالت‌های امنیتی خوف در قرآن کریم کدامند؟ برای پاسخ به این سؤال از روش محتوای متن محور استفاده شده است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد مرجع امنیت، تأمین‌کنندگان امنیت، سیاست‌های نیل به عدم خوف، انواع امنیت، زمینه‌ها و بسترهای ایجاد ترس و ناامنی، عوامل ایجاد خوف، راه‌های پیشگیری از خوف و انواع خوف از مفاهیم اصلی قابل استنباط و بهره‌برداری و استخراج از آیات قرآن کریم مربوط به واژه خوف در ارتباط با امنیت می‌باشند. دو نوع خوف وجود دارد، خوف منفی و خوف مثبت. خوف مثبت از نظر اسلام و قرآن کریم خوب است. مرجع امنیت گاهی همه انسان‌ها و گاهی بخشی از انسان‌ها به ویژه انسان‌هایی که ایمان آورده و عمل صالح انجام می‌دهند است. بیشترین آیات مربوط به تأمین‌کنندگان امنیت و بالاترین آن‌ها خداوند و انبیا الهی هستند. بیشترین تأکید بر انفاق، ایمان به خدا و آخرت و عمل صالح به عنوان سیاست‌های نیل به عدم خوف می‌باشد. افشای اسرار محرمانه و پخش شایعات از جمله زمینه‌ها و بسترهای ایجاد خوف هستند. شیطان و اولیایش و عمل‌کنندگان به دستورات آن از عوامل مؤثر در ایجاد خوف بوده و توجیه و آگاه‌سازی عموم مردم از راه‌های پیشگیری از خوف به شمار می‌رود. همچنین نتایج این پژوهش برای تحلیل‌گران، کارشناسان و مسئولین و مدیران حوزه امنیت قابل استفاده می‌باشد.

کلید واژگان: امنیت، تبیین امنیتی، خوف، قرآن کریم

^۱ استاد دانشگاه امام صادق (ع) @eftekhari@isu.ac.ir

^۲ دانشجوی دکتری دانشگاه عالی دفاع ملی و عضو هیئت علمی دانشگاه جامع امام حسین (ع) - نویسنده مسئول

@snudu.ac.ir n.nemati

مقدمه

بحث درباره امنیت از دیرباز مورد توجه بوده است؛ از هنگامی که انسان‌ها بر آن شدند تا در کنار هم به صورت دسته جمعی زندگی کنند، نیاز به امنیت را بیشتر احساس کردند. با نگاهی به تاریخ بشر، از آغاز تاکنون به نظر می‌رسد که این احساس و تقاضا برای امنیت همیشه مطرح بوده و بشر به شکل‌های مختلف سعی در تحصیل آن داشته است. امنیت از مباحثی است که قلمرو و گستره آن تمامی ابعاد حیات فردی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اخلاقی انسان را در بر می‌گیرد. از این رو، افزون بر حکومت‌ها، هر یک از مکاتب الهی و مادی به نقش و جایگاه امنیت توجه دارند. البته هر مکتب با نوع نگرش ویژه خود به هستی، جهان و انسان بدان نظر افکنده است. (هاشمیان فرد، ۱۳۹۰: ۱۷)

آموزه‌های اسلامی بر اساس جهان بینی، هستی شناسی، انسان شناسی و معرفت شناسی ویژه خود تفسیر واقع‌بینانه‌تری از امنیت ارائه کرده است. در نگاه قرآن کریم امنیت واقعی در همه ابعاد آن، نتیجه به کار بستن دستورات الهی است. برای شناخت آن باید قرآن را به نطق درآورد تا انسان و امنیت آن را معرفی نماید و عوامل امنیت سازی و امنیت سوزی را بازگوید که قرآن کتاب هدایت است، بشر را به سوی حق و راه راست هدایت می‌کند و جز گمراهان در آن تردید نمی‌کنند. آورنده آن جز به راه رشد و هدایت دعوت نفرمود. هیچ دگرگونی در آیات آن پدید نخواهد آمد، آسمان‌ها و زمین دگرگون می‌شوند ولی در هیچ یک از سخنان آن دگرگونی راه نخواهد یافت. خداوند متعال در قرآن کریم به همه موضوعات و نیازهای اساسی بشر اشاره و دستورات و راهنمایی‌های لازم را برای تأمین آن‌ها بیان فرموده است. یکی از نیازهای اصلی انسان‌ها تأمین امنیت است. قرآن کریم به این نیاز اساسی نیز پرداخته است. برای بحث از هر موضوعی به ویژه مسئله مهمی چون امنیت و تحصیل آن، نیاز به شناخت آن موضوع وجود دارد. خداوند بحث امنیت و ابعاد و سطوح مختلف آن را با واژگان مختلفی بیان کرده است. برای شناخت دقیق امنیت از دیدگاه قرآن کریم نیاز است تمام واژگان مرتبط با امنیت مورد تحقیق قرار بگیرند.

بحث امنیت در قرآن کریم با واژگان مختلفی طرح و بیان شده است، واژگانی مانند: آمَن، خَوْف، سکینه، اطمینان، حزن، ارهاب و ... برای شناخت دقیق و کامل امنیت و ارکان و ابعاد مختلف آن

لازم است تمام واژگان مربوط به امنیت مورد بررسی و تحقیق قرار گیرند. در این تحقیق با توجه به ظهور واژه خوف در معنای عدم امنیت و کاربرد زیاد آن در مطالعات امنیتی، صرفاً به بررسی و تحلیل ارزش امنیتی این واژه پرداخته شده است.

مفاهیم امنیتی‌ای که در قرآن کریم ذکر شده‌اند از حیث معنایی معمولاً به دو گروه اصلی تقسیم می‌شوند، مفاهیم ناظر بر ابعاد سلبی امنیت و مفاهیم ایجابی. خوف به دلیل آن که از جمله واژگانی است که ناظر بر نقش عوامل بیرونی در ایجاد احساس ناامنی و ترس در انسان است، در زمره این دسته از واژگان است. در تحقیق حاضر دلالت‌های امنیتی این واژه مورد تحلیل واقع شده است.

این تحقیق از حیث موضوعی دارای اهمیت است چرا که به موضوع مهم خوف پرداخته، به ویژه این که به عنوان رکن اصلی در مطالعات سلبی امنیت مطرح است. از حیث رویکردی نیز تحقیق مهم ارزیابی می‌شود چرا که به تبیین دیدگاه اسلامی با محوریت قرآن کریم پرداخته است. از نظر کاربردی نیز تحقیق مهمی است چرا که می‌تواند در اصلاح گفتمان امنیت رایج و بنای گفتمان بومی در جمهوری اسلامی ایران کمک نماید. عدم پرداختن به کلید واژه خوف و سایر موضوعاتی از این قبیل در قرآن کریم منجر به بروز انحراف در گفتمان امنیتی حاکم بر جامعه شده و در نتیجه فرآیند تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری امنیتی را مخدوش می‌نماید. این موضوع بیانگر ضرورت نظری و کاربردی تحقیق حاضر می‌باشد.

هدف اصلی تحقیق

تبیین امنیتی واژه خوف از طریق تحلیل دلالت‌های امنیتی آن در قرآن کریم و اهداف فرعی آن شناسایی انواع امنیت در آیات مربوط به خوف، شناسایی انواع خوف، شناسایی زمینه‌ها و بسترهای ایجاد خوف، شناسایی عوامل ایجاد خوف، شناسایی مرجع امنیت در آیات مربوط به خوف، شناسایی تأمین‌کنندگان امنیت از طریق بررسی آیات مربوط به خوف، شناسایی سیاست‌های نیل به عدم خوف، شناسایی راه‌های پیشگیری از خوف می‌باشد.

سؤال اصلی تحقیق

دلالت‌های امنیتی واژه خوف در قرآن کریم چیست؟ سؤالات فرعی متناظر با اهداف فرعی می‌باشد.

روش شناسی تحقیق

تحقیق حاضر از حیث نوع، بنیادی است. برای گردآوری داده‌ها از روش اسنادی و تکنیک کتابخانه‌ای استفاده شده است. برای این منظور تفاسیر معتبر و مبنا مانند تفسیر المیزان علامه طباطبایی، تفسیر نور حجة الاسلام قرائتی، تفسیر نمونه مکارم شیرازی انتخاب شده و مبنای کار بوده‌اند. برای تحلیل داده‌ها نیز از روش تحلیل محتوای متن محور استفاده شده است.

جامعه آماری شامل کل آیات شریفه‌ای است که واژه خوف و مشتقات آن در آنها بوده‌اند و جامعه نمونه نیز تمام شمار انتخاب شده است. با توجه به جستجوی انجام شده از قرآن کریم در ارتباط با خوف و مشتقات مربوط به آن، ده مشتق با عناوین: الخوف، الخوف، تخوف، خوف، خوف، خوفاً، خوفهم، نخوفهم، یخوف، یخوفونک یافت شد. از مجموع ده مشتق مربوط به خوف، تعداد ۳۰ آیه در ۱۸ سوره مبارکه از مجموع ۱۱۴ سوره به دست آمد. (سوره مبارکه بقره ۷ آیه، آل عمران ۲ آیه، نساء ۱ آیه، مائده ۱ آیه، انعام یک آیه، اعراف ۳ آیه، یونس ۲ آیه، رعد ۱ آیه، نحل ۲ آیه، اسراء ۱ آیه، نور ۱ آیه، روم ۱ آیه، سجده ۱ آیه، احزاب ۱ آیه، زمر ۲ آیه، زخرف ۱ آیه، احقاف ۱ آیه، قریش ۱ آیه) که در جدول معنایی آتی جزئیات آن‌ها آمده است. با عنایت به اینکه خوف یکی از مدخل‌های ورود به بحث امنیت است هیچ یک از آیات شریفه حذف نشدند.

پیشینه تحقیق

با توجه به موضوع و روش تحقیق حاضر بررسی صورت گرفته در منابع حکایت از آن دارد که تحقیقی با این عنوان انجام نشده است اما منابع مرتبطی با موضوع وجود دارد که در آن‌ها بحث‌های مفهومی خوف و یا بررسی گونه‌ای از خوف آمده و ربط امنیتی در آن‌ها ضعیف است. در این خصوص می‌توان به موارد زیر اشاره داشت:

۱. روح‌الله، ملکیان (۱۳۸۸) در مقاله‌ای به بررسی تحلیل نماز خوف اهتمام نموده است. این مقاله بر محور تفسیر آیات ۱۰۱ تا ۱۰۳ سوره نساء که در مورد نماز خوف است، تحریر شده است. نویسنده در ضمن بررسی آیات مزبور و تشریح کیفیت نماز خوف، بیان می‌کند که این آیات بر خلاف نظر برخی از مفسران در غزوه ذات الرقاع یا بعضی از غزوات دیگر نازل نشده، بلکه در سفر پیامبر (ص) به سوی حدیبیه برای انجام اعمال حج نازل گردیده است؛ همچنین نماز خوف پیامبر (ص) در این سفر، کامل و تام بوده و نماز اقتدا کنندگان، یک رکعتی بوده است.

۲. محمود طیب حسینی، (۱۳۹۲) به بررسی خوف در ذیل مفهوم خشیت پرداخته است. در مقاله حاضر، پس از بحث در انکار ترادف این دو واژه، تفاوت‌هایی که بعضی از دانشمندان و مفسران چون ابوهلال عسکری، محقق طوسی و علامه طباطبایی برای خوف و خشیت قائل شده‌اند نیز در معرض نقد قرار گرفته است. همچنین، با معیار و مرجع قرار دادن قرآن کریم به عنوان یک منبع اصیل در معناشناسی کلمات و با دقت در کاربردهای قرآنی این دو واژه، اثبات شده که: «خشیت» آن ترس ارادی است که از روی علم و معرفت همراه با تعظیم، در نفس آدمی ایجاد می‌شود و او را به فروتنی وامی‌دارد؛ اما «خوف» آن انفعال نفسانی و واکنش غریزی و طبیعی نفس انسانی یا حیوانی است که بر اثر انتظار فرارسیدن امری ناخوشایند یا از دست دادن امری خوشایند پدید می‌آید. یکی از اساسی‌ترین کلیدهای استنباط تفاوت «خوف» و «خشیت» در کاربردهای قرآنی آن است که خوف - که امری طبیعی و غریزی است - در برابر غیر خدا به پیامبران نسبت داده شده، اما هیچ‌گاه خشیت از غیر خدا به آنان نسبت داده نشده است.

۳. نسرین، کریم پور و محمد، کاظم یوسف پور (۱۳۹۳) در مقاله‌ای به معانی خوف و رجا در قرآن و تأویل آن در مثنوی مولوی پرداخته است. این مقاله کوشیده است ابتدا مفهوم این دو واژه را در قرآن کریم بکاود و سپس تأویلات عرفانی این مفاهیم را در نگاه و اندیشه مولوی بررسی نماید. در این رهگذر، سیر مفهومی و تاریخی این دو مفهوم در اندیشه و کلام متصوفه و عرفا تا عصر مولانا نیز به اختصار بررسی می‌گردد. نتیجه تحقیق نشان می‌دهد که مولانا با تکیه بر قرآن و آموزه‌های دینی، احادیث و روایات به این دو مقوله مکمل نگریسته و در تبیین مفهوم و حقیقت خوف و رجا با تأثیر از کلیت اندیشه عارفان اهل سکر، اندیشه خاص و تفکر عاشقانه خود را به کار

گرفته است. مولانا با تلفیق رجا و عشق، رجا را بر خوف برتری می دهد تا اندیشه غالب در مثنوی، یعنی عشق و وصال، در اجزای آن نیز تبلور یابد.

ادبیات نظری تحقیق

در این قسمت ابتدا به مفهوم شناسی لغوی و اصطلاحی امنیت و خوف می پردازیم، سپس خوف را در روایات بررسی و در انتها به تجزیه و تحلیل خوف در قرآن کریم و دلالت‌های امنیتی آن که موضوع این تحقیق است، اشاره می کنیم.

مفهوم شناسی

امنیت

امنیت در لغت به معنای در امان بودن، بی بیمی، آسایش، بی هراسی (معین، ۱۳۵۳: ۳۵۴)، اطمینان و سکون قلبی (راغب اصفهانی، ۱۳۸۸: ۲۱) و در اصطلاح به معنای نبود تهدید نظامی برای ملت و یا توان نگهداری کشور از هجوم دشمنان و یا محافظت کشور در دفع تهدیدهای خارجی علیه حیات سیاسی و منافع ملی است. (شریعتمدار جزائری، ۱۳۸۵: ۷)

اما بی شک این حد از تعریف وافی به مقصود نیست و باید برای رسیدن به تعریفی مناسب مؤلفه‌های امنیت را لحاظ کرد. در این زمینه می توان گفت: اولاً شرایط امن آن است که ارزش‌های حیاتی برای فرد، جامعه و کشور به عنوان مرجع امنیت، از تهدیدات مصون باشد و ثانیاً امنیت در اندیشه اسلامی وضعیتی است که در پرتو آن زمینه عبادت خداوند متعال و در نتیجه قرب به باری تعالی فراهم شود و بر همین اساس امنیت فردی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، ملی و جهانی تماماً در این راستا باید جهت گیری شود. (لک زایی، ۱۳۸۵: ۱۰)

با توجه به اینکه مرجع امنیت، چه دانسته شود، تعریف از امنیت متفاوت می شود. در این زمینه دو دیدگاه متفاوت در خصوص مرجع امنیت وجود دارد که یکی دولت را مرجع امنیت دانسته و بیان می دارد؛ امنیت از حیث ماهیت ایستا بوده و ناظر بر دولت است. (افتخاری، ۱۳۸۱: ۳۴۵) و دیگری فرد را

مرجع امنیت دانسته و بیان می‌دارد؛ بنیان فرد است نه دولت، دولت می‌تواند بستری کاملاً مناسب برای مطالعات امنیت باشد. با تغییر این کانون است که درک بهتر مفهوم امنیت میسر خواهد شد. (آر.دی، ۱۳۸۰: ۱۲۱)

با عنایت به آنچه بیان شد، امنیت را می‌توان از دو منظر تعریف کرد؛ ابتدا آن که بر تعریفی ساده از امنیت که از درون گفتمان سلبی بیرون می‌آید، اکتفا کرد که بر این اساس امنیت عبارت است از؛ وضعیتی که منافع حیاتی بازیگر از سوی دیگر بازیگران یا در معرض تهدید نباشد و یا در صورت وجود تهدید احتمالی بازیگر توان دفع و مدیریت آن را با هدف صیانت از منافع خود داشته باشد. (آر.دی، ۱۳۸۰: ۱۲۱) یا به سراغ تعریف پیچیده‌ای که از درون گفتمان ایجابی بیرون آمده است رفت؛ تعریفی که امنیت را وضعیتی مبتنی بر وجود نوعی رابطه‌ای معقول و متناسب بین خواسته‌های بازیگران با داشته‌های ایشان درون یک واحد سیاسی می‌داند که در نهایت تولید رضایتمندی نزد بازیگران می‌کند. (آر.دی، ۱۳۸۰: ۱۲۱)

خوف:

در فرهنگ جدید عربی - فارسی، خوف به معنای حذر و پرهیز کردن، احساس خطر کردن (فرهنگ جدید عربی - فارسی، ۱۳۸۹: ۱۷۶) و در فرهنگ لغات فارسی، به معنی باک، پروا (انصاف پور، ۱۳۷۳: ۴۰۱) معنا شده است. ابن فارس مادّه «خوف» را دارای یک معنای اصلی دانسته و آن ترس و هراس (دُعْر و فَزَع) است. (ابن فارس، ۱۳۸۷: ۳۰۳) در فرهنگ نامه معین خوف به معنای ترسیدن، بیم داشتن، بیمناک گشتن، بیمناکی، ترس و بیم آورده شده است و اینچنین تعریف شده است، خوف عبارت است از؛ انزعاج (اختلال) قلب و انسلاخ (انحلال) او از طمأنینت امن به توقع مکروهی ممکن الحصول. (معین، ۱۳۸۲: ۴۱۷) در حقیقت در این تعریف قلب از حالت آرامش و طمأنینه خارج شده و توقع و انتظار یک امر ناخوشایندی را که امکان اتفاق آن هست، دارد. راغب اصفهانی هم در تعریف خوف به معنی ترس، چنین می‌نویسد؛ خوف توقع مکروهی است روی علامت مظنون یا معلوم چنانچه رجاء و طمع توقع محبوبی از روی آندو (قرشی، ۱۳۸۷: ۳۱۲) در واقع راغب می‌گوید، خوف یعنی انتظار امری ناخوشایند از روی نشانه‌های یقینی یا ظنی، همچنان که رجاء و طمع به معنای

انتظار امر خوشایند از روی نشانه ظنی یا یقینی است. متضاد خوف، امنیت است. همچنین، خوف در مورد امور دنیوی و اخروی هر دو به کار می‌رود. (راغب، ۱۴۰۴ق: ذیل ماده خوف)

خوف انتظار رسیدن امری ناخوشایند یا از دست دادن امری محبوب و خوشایند است. (ابراهیم مصطفی، و دیگران، ۱۳۲۷: ذیل ماده خوف) در واقع، معنای خوف عبارت است از آن انفعال نفسانی و حالت طبیعی که بر اثر انتظار فرارسیدن امری ناخوشایند یا از دست دادن امری خوشایند در نفس یک انسان یا یک حیوان پدید می‌آید. این انفعال نفسانی و عکس‌العمل طبیعی امری غریزی و فطری است که از انسان و حیوان جدا نمی‌شود. در هر انسان، هنگام مواجهه با امر ناخوشایند یا فوت امری خوشایند به‌طور غریزی و فطری و طبیعی و غیر ارادی، این عکس‌العمل به وجود می‌آید و او را به واکنش وا می‌دارد. این واکنش و این معنا در همه موارد ماده خوف دیده می‌شود. (طیب حسینی، ۱۳۹۲: ۱۹)

خوف عبارت است از احساس درد و رنج نفس از عقابی است که به سبب ارتکاب منہیان و کوتاهی در اطاعت، انتظار آن می‌رود و این خوف دارای درجات بسیار متفاوتی است و برای اکثر مردم نیز حاصل می‌شود. (ابو هلال عسکری و جزایری، ۱۴۱۲ق: ۲۱۸) در کل خوف آن واکنش طبیعی و انفعال نفسانی است که به‌طور غیر ارادی و ناخودآگاه بر اثر انتظار رسیدن امری ناخوشایند یا از دست دادن امری خوشایند، در نفس به وجود می‌آید.

تعریف عملیاتی خوف منطبق بر تعریف نظری است و در این تحقیق صرفاً به واژه خوف در قرآن کریم پرداخته شده است.

خوف در روایات

در بحارالانوار به نقل از روضةالواعظین از رسول خدا(ص) روایت شده است که حضرت فرمود: هر کس بیشتر خداشناس باشد، ترس او از خدا بیشتر می‌شود. (مجلسی، ۱۳۶۴، ج ۶۷، ص ۳۹۳) در وصیت پیامبر اکرم(ص) به حضرت علی(ع)، خوف از خدا به او توصیه شده(همان، ج ۸: ۷۹) و در حدیثی دیگر از ایشان آمده است که مؤمن میان دو خوف دست به عمل می‌زند: اجلی که سپری شده است و اجلی که معلوم نیست چه زمانی فرا می‌رسد. (همان، ج ۱: ۷۰ - ۷۱) بر اساس حدیثی از امام صادق

علیه‌السلام، انسان چنان باید از خداوند بترسد که گویی او را می‌بیند و بر اساس حدیثی دیگر از ایشان، آن کس که از خدا بترسد، خدا همه چیز را از او خواهد ترساند و آن کس که از خدا نترسد، خدا او را از همه چیز خواهد ترساند. (همان، ج ۲، ص ۶۸)

حضرت علی(ع) در ارتباط ترس از خدا در فزونی نعمت‌ها می‌فرماید: ای فرزند آدم! زمانی که خدا را می‌بینی که انواع نعمت‌ها را به تو می‌رساند تو در حالی که معصیت کاری، بترس(نهج البلاغه، حکمت ۲۵) در ارتباط با راه درمان ترس می‌فرماید: هنگامی که از چیزی می‌ترسی، خود را در آن بیفکن، زیرا گاهی ترسیدن از چیزی، از خود آن سخت تر است. (همان، حکمت ۱۷۵) همچنین در ارتباط با ارزش ترس از خداوند می‌فرماید: از خدا بترس هر چند اندک؛ و میان خود و خدا پرده‌ای قرار ده هر چند نازک (همان، حکمت ۲۴۲) و در ارتباط با خدا ترس بودن در خلوتگاهها می‌فرماید: از نافرمانی در خلوت‌ها بپرهیزید، زیرا همان که گواه است داوری کند. (همان، حکمت ۳۲۴) بترس که خداوند تو را به هنگام گناهان بنگرد و در طاعت خویش نیابد، آن گاه از زیانکارانی... (همان، حکمت ۳۸۳) ای مردم، باید خدا شما را به هنگام نعمت‌ها همانند کیفر، ترسان بنگرد، زیرا کسی که رفاه و گشایش را زمینه گرفتار شدن

خویش نداند، پس خود را از حوادث ترسناک ایمن می‌پندارد و آن کس که تنگدستی را آزمایش الهی نداند پاداشی را که امیدی به آن بود از دست خواهد داد. (همان، حکمت ۳۵۸) بندگان خدا! شما را به ترسیدن از خدا و فرمانبرداری او سفارش می‌کنم که نجات فردا و مایه‌هایی جاویدان است. خدا آنگونه که سزاوار بود شما را ترسانید، و چنانکه شایسته بود امیدوارتان کرد... (نهج البلاغه، خطبه ۱۶۱)

آیات شریفه قرآن کریم در خصوص واژه خوف:

آیات شریفه قرآن کریم صرفاً مربوط به واژه خوف در جدولی بنام جدول معنایی به همراه ترجمه و ارجاع دهی به منابع و بسته معنایی و برداشت امنیتی، مقوله‌ها و موضوعات زیر مجموعه آن‌ها به همراه کدگذاری آورده شده است. برای استفاده مناسب از جدول معنایی و رجوع به آن، با توجه به بررسی آیات شریفه قرآن کریم در خصوص خوف و ترس، موضوعات اصلی در ارتباط با خوف در هشت بند و مقوله با استفاده از اعداد از ۱ تا ۸ به شرح ذیل کدگذاری شده است: ۱- مرجع

امنیت در آیات خوف ۲- تأمین‌کنندگان امنیت در آیات خوف ۳- سیاست نیل به عدم خوف ۴- انواع امنیت در آیات خوف ۵- زمینه‌ها و بسترهای ایجاد خوف ۶- عوامل ایجاد خوف ۷- راه‌های پیشگیری از خوف ۸- انواع خوف

موضوعات فرعی هر کدام از مقوله‌ها و موضوعات اصلی با کدهای عددی همان اعداد کدگذاری شده است؛ برای مثال برای عدد یک ۱/۱، ۱/۲، ...، برای عدد دو ۲/۱، ۲/۲، ۲/۳، ... و برای عدد سه ۳/۱، ۳/۲، ۳/۳، ...

ردیف	آیه شریفه	ترجمه آیه	واژگان محوری	دلالت‌های امنیتی(بسته معنایی)	مقوله	کد موضوعی اصلی	کد محتوایی فرعی(اصطلاح)	کد موضوعی فرعی
			يَا بَنِي آدَمَ	حکم عدم خوف بیان شده در این آیه عام بوده و به گروه خاصی بر نمی‌گردد	مرجع امنیت در آیات خوف	۱	تمام انسان‌ها	۱/۱
	يَا بَنِي آدَمَ إِنَّمَا أَسْأَلُكَمُ رُسُلًا يَتَذَكَّرُونَ لَمَّا خَلَّصْتُمْ مِنْ قَرْنٍ وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ كَافِرُونَ	یا بنی آدم ای فرزندان آدم، چون من شما را پیغمبرانی از جنس منم می‌فرستم تا شما را یادآور کنم آیات مرا بر شما بخوانند، پس هر که تقوا پیشه کرد	رسولان دارای تعلیم و آورده‌هایی هستند که دریافت و عمل به آنها در رسیدن به وضعیت عدم خوف مؤثر است	رسولان	تأمین‌کنندگان امنیت در آیات خوف	۲	رسولان	۲/۱
	وَأَصْلَحَ قَلْبًا خَوْفٌ وَعَلِيمٌ وَلَا هُمْ يَخْزَنُونَ (اعراف: ۳۵: ۷)	و به کار شایسته و شتافت هیچ ترس و ندهوی بر آنها نخواهد بود	يَقْضُونَ آيَاتِي	آیات الهی دارای نکات دستوراتی است که رعایت آنها عدم خوف می‌آورد	تأمین‌کنندگان امنیت در آیات خوف	۲	آیات الهی	۲/۲
			اتَّقَى وَأَصْلَحَ	تقوی در صورتی که با اصلاح رفتار همراه شود می‌تواند عدم خوف در پی داشته باشد	سیاست نیل به عدم خوف	۳	رعایت تقوا و اصلاح رفتار	۳/۱
	فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِ سَعَى	آنان بخاطر آنچه خداوند از فضلش به آنها داده، شادمانند و به کسانی که به	فَرِحِينَ	خداوند با فضلش امنیت روحانی می‌دهد	انواع امنیت در آیات خوف	۴	امنیت روحانی	۴/۱
			يَسْتَبْشِرُونَ	شهادت برای بقیه عدم تأمین‌کنندگان	تأمین‌کنندگان	۲	شهادت/شهادا	۲/۳

ردیف	آیه شریفه	ترجمه آیه	واژگان محوری	دلالت‌های امنیتی (بسته معنایی)	مقوله	کد موضوعی اصلی	کد محتوایی فرعی (اصطلاح)	کد موضوعی فرعی
		بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ ذُنُوبًا وَإِشْرَانًا، وَلِي أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ هُنُورٌ بِهٖ أَنْهٖا مَلْحُوقٌ وَلَا هُمْ يُخْزَنُونَ شَدِيدَةً، مَزْدَه (آل عمران، ۳: می‌دهند که نه ترسی بر آنها است و نه غمی خواهند داشت. (۱۷۰)		خوف می‌آورد	امنیت در آیات خوف			
		بِهِ مَسْتَكْبِرِينَ كَذَبًا أَيْبَانًا (بَهْشْتِيَان)، هَمَانِ أَهْوَالًا الَّذِينَ كَسَانَدُ كَه (شَمَا دَرِ أَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ دُنْيَا) سَوَكُنْدِ يَادِ كَرْدِيدِ لِلَّهِ بِرَحْمَةٍ رَحْمَتِ الْهِي شَامِلِ	پره مستکبران خطاب می‌شود: آیا اینان (بهبشتیان)، همان آهوال‌الذین کسانند که (شما در اقسمتم لا ینالهم دنیا) سوگند یاد کردید للهِ برحمتی رحمت الهی شامل	خداوند با رحمتش امنیت روحانی می‌دهد	انواع امنیت در آیات خوف	۴	امنیت روحانی	۴/۲
۳		ذُخُلُوا الْجَنَّةَ لَا حَالِشَانَ نَمِي شُود؟ خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلَا أَكُونُ بَيْنِيْدِ كَه بَه أَنْتُمْ تَخْزَنُونَ أَنَا نَگفته می‌شود: (اعراف، ۷: ۴۹)	أَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وارد بهشت شوید، بی‌آنکه خوفی بر شما باشد یا اندوهگین شوید	از ویژگی‌های بهشت عدم خوف است	انواع امنیت در آیات خوف	۴	امنیت روحانی	۴/۳
		وَلَا تُفْسِدُوا فِی الْأَرْضِ بَعْدَ إِسْلَاحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ نَزِيدَ وَخَدَاوَنَدِ رَا بَا رَحْمَتِ اللَّهِ خَوْفِ بِيْمِ وَامِيْدِ قَرِيْبٍ مِّنْ بَخَاوَنِيْدِ، قَطْعًا رَحْمَتِ الْمُحْسِنِ، بِيْنِ (َاعْرَا) خَدَاوَنَدِ بَه نِيْكَوْكَارَانِ نَزْدِيْكَ اسْتِ (۵۶: ۷، ف)	وَلَا تُفْسِدُوا كَه بِيْكَیْ از زمينه‌های ايجاد خوف و ناامني است	راه‌های پیشگیری از خوف	۷	فساد نکردن بعد از اصلاح	۷/۳	
				دعا بدون فساد و تبهکاری همراه خوف و امید با انجام کار خوب خداوند امر کرده است	سیاست نیل به عدم خوف	۲	خوف مثبت	۳/۲

ردیف	آیه شریفه	ترجمه آیه	واژگان محوری	دلالت‌های امنیتی (بسته معنایی)	مقوله	کد موضوعی اصلی	کد محتوایی فرعی (اصطلاح)	کد موضوعی فرعی
۵	أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (یونس، ۱۰: ۶۲)	گاه باشید که قطعاً بر اولیای خدا، نه ترسی است و نه نندوهگین می‌شوند	اولیاء الله	قرار گرفتن در مرتبه تأمین‌کنندگان موجب عدم خوف ن امنیت در آیات خوف می‌شود	تأمین‌کنندگان	۲	اولیاء الهی	۲/۴
۶	فَمَا أَمَّنَ لِمُوسَىٰ إِذْ أَخَذْنَا مِنَ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِثْقَالَ ذَرَّةٍ مِنْهُمْ وَلَا يَحْزَنُونَ (فرعون، ۱۷: ۸۳)	در آغاز) جز گروهی نندک از فرزندان قوم موسی به او ایمان نیاوردند، در حالی که از فرعون و اشرافیان آنان ترس داشتند، ترس اینکه آنان را شکنجه کنند، زیرا که فرعون در آن سرزمین برتری جوی و از اسرافکاران بود	أَمَّنَ لِمُوسَى	ایمان به پیامبران امنیت واقعی را به دنبال دارد	تأمین‌کنندگان	۲	پیامبران	۲/۵
	وَمَا أَمَّنَ لَهُمْ أَنْ يَفْتِنَهُمْ وَ أَنْ يَفِرُّوا مِنَ الْعَالِ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّ لَهُمْ لِمُسْرِفِينَ (یونس، ۱۰: ۸۳)	آنان ترس داشتند، ترس اینکه آنان را شکنجه کنند، زیرا که فرعون در آن سرزمین برتری جوی و از اسرافکاران بود	مُسْرِفِينَ	اسرافکاران از عوامل مؤثر در نامنی و خوف هستند	انواع خوف	۸	خوف منفی	۸/۲
	هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ وَسْتِ كَسَىٰ كَيْفَ يَأْتِي السَّمَاءَ بِحُجَابٍ مُّطَمَّاتٍ فِيهَا غَمَامٌ غَمَاقٌ وَ سَحَابٌ مَّرْكَبٌ لِّمَنْ يَرْجُو (نور، ۱۳: ۱۲)	وست کسی که برق (آسمان) را برای خوف می‌دهد و ابرهای گران‌بار را پدید می‌آورد	هُوَ	خداوند به عنوان موجد عامل خوف زا می‌باشد	عوامل ایجاد خوف	۶	خداوند	۶/۴
۷	وَمَا أَمَّنَ لَهُمْ أَنْ يَفْتِنَهُمْ وَ أَنْ يَفِرُّوا مِنَ الْعَالِ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّ لَهُمْ لِمُسْرِفِينَ (یونس، ۱۰: ۸۳)	آنان ترس داشتند، ترس اینکه آنان را شکنجه کنند، زیرا که فرعون در آن سرزمین برتری جوی و از اسرافکاران بود	مُسْرِفِينَ	اسرافکاران از عوامل مؤثر در نامنی و خوف هستند	عوامل ایجاد خوف	۶	اسرافکاران	۶/۳
	هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ وَسْتِ كَسَىٰ كَيْفَ يَأْتِي السَّمَاءَ بِحُجَابٍ مُّطَمَّاتٍ فِيهَا غَمَامٌ غَمَاقٌ وَ سَحَابٌ مَّرْكَبٌ لِّمَنْ يَرْجُو (نور، ۱۳: ۱۲)	وست کسی که برق (آسمان) را برای خوف می‌دهد و ابرهای گران‌بار را پدید می‌آورد	هُوَ	خداوند به عنوان موجد عامل خوف زا می‌باشد	عوامل ایجاد خوف	۶	خداوند	۶/۴
	وَمَا أَمَّنَ لَهُمْ أَنْ يَفْتِنَهُمْ وَ أَنْ يَفِرُّوا مِنَ الْعَالِ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّ لَهُمْ لِمُسْرِفِينَ (یونس، ۱۰: ۸۳)	آنان ترس داشتند، ترس اینکه آنان را شکنجه کنند، زیرا که فرعون در آن سرزمین برتری جوی و از اسرافکاران بود	مُسْرِفِينَ	اسرافکاران از عوامل مؤثر در نامنی و خوف هستند	عوامل ایجاد خوف	۶	خداوند	۶/۴
۶/۲	وَمَا أَمَّنَ لَهُمْ أَنْ يَفْتِنَهُمْ وَ أَنْ يَفِرُّوا مِنَ الْعَالِ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّ لَهُمْ لِمُسْرِفِينَ (یونس، ۱۰: ۸۳)	آنان ترس داشتند، ترس اینکه آنان را شکنجه کنند، زیرا که فرعون در آن سرزمین برتری جوی و از اسرافکاران بود	مُسْرِفِينَ	اسرافکاران از عوامل مؤثر در نامنی و خوف هستند	عوامل ایجاد خوف	۶	اشراف	۶/۲
۶/۳	وَمَا أَمَّنَ لَهُمْ أَنْ يَفْتِنَهُمْ وَ أَنْ يَفِرُّوا مِنَ الْعَالِ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّ لَهُمْ لِمُسْرِفِينَ (یونس، ۱۰: ۸۳)	آنان ترس داشتند، ترس اینکه آنان را شکنجه کنند، زیرا که فرعون در آن سرزمین برتری جوی و از اسرافکاران بود	مُسْرِفِينَ	اسرافکاران از عوامل مؤثر در نامنی و خوف هستند	عوامل ایجاد خوف	۶	اسرافکاران	۶/۳
۶/۴	وَمَا أَمَّنَ لَهُمْ أَنْ يَفْتِنَهُمْ وَ أَنْ يَفِرُّوا مِنَ الْعَالِ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّ لَهُمْ لِمُسْرِفِينَ (یونس، ۱۰: ۸۳)	آنان ترس داشتند، ترس اینکه آنان را شکنجه کنند، زیرا که فرعون در آن سرزمین برتری جوی و از اسرافکاران بود	مُسْرِفِينَ	اسرافکاران از عوامل مؤثر در نامنی و خوف هستند	عوامل ایجاد خوف	۶	خداوند	۶/۴
۶/۵	وَمَا أَمَّنَ لَهُمْ أَنْ يَفْتِنَهُمْ وَ أَنْ يَفِرُّوا مِنَ الْعَالِ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّ لَهُمْ لِمُسْرِفِينَ (یونس، ۱۰: ۸۳)	آنان ترس داشتند، ترس اینکه آنان را شکنجه کنند، زیرا که فرعون در آن سرزمین برتری جوی و از اسرافکاران بود	مُسْرِفِينَ	اسرافکاران از عوامل مؤثر در نامنی و خوف هستند	عوامل ایجاد خوف	۶	رعد و برق	۶/۵

ردیف	آیه شریفه	ترجمه آیه	واژگان محوری	دلالت‌های امنیتی (بسته معنایی)	مقوله	کد موضوعی اصلی	کد محتوایی فرعی (اصطلاح)	کد موضوعی فرعی
			الْبَرْقِ	رعد و برق به واسطه ایجاد امید در کشاورزان و مردم از عوامل مؤثر در ایجاد امنیت و عدم خوف است	تأمین کنندگان امنیت در آیات خوف	۲	رعد و برق (نزول آسمانی)	۲/۶
۸	أَوْ يَأْخُذْهُمْ عَلَىٰ تَخَوُّفٍ فَإِنِ رَجَعُوا لِرَعْوَفِ رَحِيمِ (نحل، ۱۶: ۴۷)	یا آنکه در حال دلهره آنان را بگیرد، پس البته پروردگار شما رؤف و مهربان است	يَأْخُذْهُمْ	برای توطئه‌گران علیه دین گاهی رعب و خوف و تأمین کنندگان امنیت در آیات خوف هلاکت است و عذاب آنها منیت می‌آورد	تأمین کنندگان امنیت در آیات خوف	۲	خداوند	۲/۷
۹	وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا وُقُورٍ كَانَتْ آيَةً قَرِيْبَةً يَأْتِيهَا مِنُورٍ رَازِقًا رَعْدًا مِنُورٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللَّهِ فَأَذَقَهَا اللَّهُ لَبَاسَ الْجُوعِ	و خداوند (برای شما) مثال قریبه‌ای را مثال می‌زند که امن و آرام روزی‌ها رعداً منور بود، روزی‌ها از هر سو کُلِّ مَكَانٍ فراوان می‌رسید، اما (مردم آن قریبه) فَكَفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللَّهِ فَأَذَقَهَا اللَّهُ لَبَاسَ الْجُوعِ ناسپاسی کردند، پس	فَكَفَرَتْ	کفران نعمت در همین دنیا، عقاب دارد و باعث زوال آن و فقر اقتصادی و ناامنی اجتماعی می‌شود، هم عذاب جسمی دارد، (فقر و گرسنگی)، هم خوف	عامل ایجاد خوف	۶	کفران نعمت	۶/۶

ردیف	آیه شریفه	ترجمه آیه	واژگان محوری	دلالت‌های امنیتی (بسته معنایی)	مقوله	کد موضوعی اصلی	کد محتوایی فرعی (اصطلاح)	کد موضوعی فرعی
	وَالْخَوْفُ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ آنچه انجام می‌دادند، (نحل، ۱۶: ۱۱۲)	گر سنگی و ترس را بر آنان چشانید	بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ	خوف محصول عمل و سیاست خود افراد است	عامل ایجاد خوف	۶	عمل و سیاست افراد	۶/۷
۱۰	وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي رَأَيْتَ إِلاَّ فِتْنَةً لِلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ اللمُعُونَةَ فِي الْقُرْآنِ وَتُخَوِّفُهُمْ فَمَا يَزِيدُهُمْ إِلا طُغْيَانًا كَبِيرًا (اسراء، ۱۷: ۶۰)	و (به یادآور) آنگاه که به تو گفتیم: همانا پروردگارت بر مردم احاطه دارد و آن رؤیایی را که نشانت دادیم و آن درخت بفرین شده در قرآن را، جز برای آزمایش مردم قرار ندادیم. و ما مردم را بیم می‌دهیم، ولی (هشدار ما) جز طغیان و سرکشی بزرگ، چیزی بر آنان نمی‌افزاید	الشَّجَرَةَ اللمُعُونَةَ	برخی قبایل و گروه‌ها عامل انحراف، فتنه، طغیان و ناامنی در جامعه می‌شوند	عامل ایجاد خوف	۶	گروه‌های منحرف	۶/۸
۱۱	وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ	خداوند به کسانی از شما که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده‌اند، وعده داده	آمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ	ایمان و عمل صالح موجب رهایی از ترس و رسیدن به امنیت است	سیاست نیل به عدم خوف	۳	ایمان و عمل صالح	۳/۳

ردیف	آیه شریفه	ترجمه آیه	واژگان محوری	دلالت‌های امنیتی (بسته معنایی)	مقوله	کد موضوعی اصلی	کد محتوایی فرعی (اصطلاح)	کد موضوعی فرعی
	لَيْسَ خَلْقَهُمْ فِي الضَّالِّينَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ قَوْمَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ يَهْدِي الْقَوْمَ الَّتِي يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ	است که حتماً آنان را در زمین گمراه قرار دهد، همان گونه که کسی را بخواهد گمراه کند، خداوند قادر است و خداوند داناست.	کفر	کفر موجب ناامنی و خوف در جامعه می‌شود	زمینه‌ها و بسترهای ایجاد خوف	۵	کفر	۵/۱
	وَمِنَ الْآيَاتِ أَنْ يُرْسِلَ الرِّيحَ بِقُوَّةٍ تَحْمِلُ الْغَمَامَ بِلَيلٍ لِيُنزِلَ السَّيْلَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا أُولَئِكَ لَئِيمٌ كَذِبٌ	و از نشانه‌های الهی آن است که باد را با قوه بفرستد تا باران را بر سر کفار بباراند. اینها دروغگو و دروغ‌گو هستند.	الرِّيحُ	رعد و برق به واسطه ایجاد خرابی و خسارت از عوامل مؤثر در ایجاد ناامنی و خوف است	عامل ایجاد خوف	۶	رعد و برق	۶/۹
۱۲	لَا يَأْتِي السَّمَاءَ بِغَمَامٍ قَبْلَ أَنْ يَأْتِي السَّمَاءَ بِسُحُبٍ عَدُوَّةٍ لِقَوْمٍ لَاطِمِينَ أُولَئِكَ لَئِيمٌ كَذِبٌ	باران نمی‌بارد بر سر کفار تا آنکه ابرهای دشمنانه بر سر آنها نبارد. اینها دروغگو و دروغ‌گو هستند.	الرِّيحُ	رعد و برق به واسطه ایجاد امید در کشاورزان و مردم از عوامل مؤثر در ایجاد ناامنی و عدم خوف است	تأمین کنندگان امنیت در آیات خوف	۲	رعد و برق (نزول آسمانی)	۲/۸

ردیف	آیه شریفه	ترجمه آیه	واژگان محوری	دلالت‌های امنیتی (بسته معنایی)	مقوله	کد موضوعی اصلی	کد محتوایی فرعی (اصطلاح)	کد موضوعی فرعی
۱۳		(مؤمنان، به هنگام تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ) از		نماز شب و عبادت شبانه موجب امنیت روحی و روانی می‌شود	سیاست نیل به عدم خوف	۳	نماز شب و عبادت شبانه	۳/۴
		عَنِ الْمَصَاجِعِ بَسْتَرَهَا دُورَ مَيِّمَانِهِمْ (و) پروردگارش را از خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَوَى بِيَمِينِهِمْ وَرَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ می‌خوانند، و از آنچه (سجده، ۳۳: ۱۶) به آنان روزی داده‌ایم انفاق می‌کنند						۳/۵
۱۴		در حالی آنان بر یاری أَشِيحَّةَ عَلَيَّكُمْ شما بخیل هستند، که فَأِذَا جَاءَ الْخَوْفُ هرگاه (لحظات) بیم رَأَيْتَهُمْ يُنظَرُونَ (و جنگ) پیش آید، اِنَّكَ تَدُورُ آنان را می‌بینی چنان بِيَمِينِهِمْ كَالَّذِي به تو می‌نگرند که يُغْشَى عَلَيْهِ مِنْ چشمانشان (در حدقه) لَمُوتٍ فَاِذَا ذَهَبَ می‌چرخد، همچون لَخَوْفٍ سَلَفُكُمْ کسی که مرگ او را بِاللَّيْنَةِ جِدَادٍ فرا گرفته، پس همین أَشِيحَّةَ عَلَيَّ که ترس از میان لُخَيْرٍ اَوْلَيْكَ لَمْ رقت، زبان‌های تند و بُؤْمِنُوا فَاخْبَطُوا خشن (خود را) بر شما لَلَّهِ اَعْمَالَهُمْ می‌گشایند، در حالی وَكَانَ ذَٰلِكَ عَلَيَّ که نسبت به خیر (مال و غنیمت) بخیل (احزاب، ۳۳: ۱۹) هستند، آنان ایمان	أَشِيحَّةٌ	منافقان با بخل همراه حرص، زخم زبان، توقع نابجا و دلسرد کردن مردم از حضور در جبهه و... کم کاری و پرگویی و عدم همراهی و همیاری هنگام جنگ و سختی باعث نامانی در جامعه می‌شوند	زمینه‌ها و بسترهای ایجاد خوف	۵	بخل و حرص	۵/۲
		نداشتن ایمان واقعی موجب بروز صفات و ردایل بسترهای ایجاد خوف و ترس و نامانی می‌شود						نداشتن ایمان واقعی

فصلنامه پژوهش‌های حفاظتی - امنیتی

ردیف	آیه شریفه	ترجمه آیه	واژگان محوری	دلالت‌های امنیتی (بسته معنایی)	مقوله	کد موضوعی اصلی	کد محتوایی فرعی (اصطلاح)	کد موضوعی فرعی
		(واقعی) ندارند و خداوند اعمالشان را محو نموده؛ و این کار بر خداوند آسان است						
۱۵	لَهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ سُلَّطَانٌ وَمِنْ تَحْتِهِمْ زُلَّطَانٌ يُخَوِّفُ اللَّهُ بِهِ عِبَادَهُ فَآتَقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ (زمر، ۳۹: ۱۶)	برای زیانکاران از بالای سرشان پلایه‌هایی از آتش و از زیر پایشان نیز پلایه‌هایی (از آتش) است. این عذاب است که خداوند بندگان را به آن می‌ترساند. پس ای بندگان من! از من پروا کنید	النَّارِ	آگاه سازی و پیشگیری از ناامنی با اعلام مجازات سخت برای کسانی که از خدا دور می‌شوند	راه‌های پیشگیری از خوف	۷	اعلام مجازات	۷/۱
			آگاه سازی و پیشگیری از ناامنی و خوف همگانی است	راه‌های پیشگیری از خوف	۷	آگاه سازی عمومی	۷/۲	
			سیاست نیل به عدم خوف	۳	رعایت تقوا	۳/۶		
۱۶	أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ مِنْ دُونِهِ وَمَنْ يَضِلَّ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ (زمر، ۳۹: ۳۶)	آیا خداوند برای بنده‌اش کافی نیست؟ و مردم تو را از غیر خدا می‌ترسانند و هر که را خدا گمراه کند پس هیچ راهنمایی برای او نخواهد بود	اللَّهِ	با خدا بودن موجب عدم خوف از دیگران، و امنیت روانی می‌شود	انواع امنیت در آیات خوف	۴	امنیت روانی	۴/۴
			حکم امنیتی بیان شده در این آیه عام بوده و به گروه خاصی بر نمی‌گردد	مرجع امنیت در آیات خوف	۱	تمام انسان‌ها	۱/۲	
۱۷	أَنْتُمْ تَخْزَنُونَ (زخرف، ۴۳: ۶۸)	خداوند به آنان می‌گوید: ای بندگان من! امروز نه ترسی بر شماست و نه غمگین می‌شوید	يَا عِبَادِ	بندگی خداوند می‌تواند عدم خوف را در پی داشته باشد	سیاست نیل به عدم خوف	۳	بندگی	۳/۷
			ایمان به خدا و استقامت	سیاست نیل	۳	ایمان به خدا	۳/۸	

ردیف	آیه شریفه	ترجمه آیه	واژگان محوری	دلالت‌های امنیتی (بسته معنایی)	مقوله	کد موضوعی اصلی	کد محتوایی فرعی (اصطلاح)	کد موضوعی فرعی
	رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ كَفْتُنَا: پروردگار ما اِسْتَقَامُوا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (بر ایمان و گفته خود) (احقاف، ۴۶: ۱۳)	پایداری بر آن عدم خوف استقاموا را به دنبال دارد	تأمین کنندگان امنیت در آیات خوف	به عدم خوف	۲	استمرار آن		
۱۹	الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَأَمَّنَّهُمْ مِنَ الْخَوْفِ (قریش، ۱۰۶: ۴)	همان که آنان را از گرسنگی (و قحطی) نجات داد و (سیرشان کرد و از ترس دشمن) امانشان داد	تأمین کنندگان امنیت در آیات خوف	تأمین کنندگان امنیت در آیات خوف	۲	خداوند	۲/۹	
	إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ هُمْ أُولَئِكَ لَهُمْ جَزَاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ أَكْبَرُ (مؤمن، ۲۴: ۲۳)	نتیجه ایمان و عمل صالح امنیت و آرامش واقعی و عدم خوف است	سیاست نیل	به عدم خوف	۳	ایمان، عمل صالح	۳/۹	
	وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (مؤمن، ۲۷: ۲۷)	نتیجه ارتباط با خدا (نماز) امنیت و آرامش واقعی و عدم خوف است	سیاست نیل	به عدم خوف	۳	نماز	۳/۱۰	
۲۰	وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (مؤمن، ۲۷: ۲۷)	نتیجه ارتباط با مردم (پرداخت زکات) امنیت و آرامش واقعی و عدم خوف است	سیاست نیل	به عدم خوف	۳	زکات	۳/۱۱	

ردیف	آیه شریفه	ترجمه آیه	واژگان محوری	دلالت‌های امنیتی (بسته معنایی)	مقوله	کد موضوعی اصلی	کد محتوایی فرعی (اصطلاح)	کد موضوعی فرعی
۲۱	الَّذِينَ يُنْفِقُونَ كَسَانِي كَمَا مَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَٰ رَبِّهِمْ وَلَا هُمْ يُعْذَرُونَ (بقره، ۲: ۲۷۴)	کسانی که اموال خود را در شب و روز، و النهار سراً و النهار علانیة می‌کنند، اجر و پاداششان نزد پروردگارشان است و نه ترسی برای یحزنون (بقره، ۲: ۲۷۴) آنهاست و نه غمگین می‌شوند	واژگان محوری	آرامش و امنیت، از برکات انفاق است	سیاست نیل به عدم خوف	۳	انفاق	۳/۱۲
۲۲	الَّذِينَ يُنْفِقُونَ كَسَانِي كَمَا مَالَهُمْ خُود	کسانی که اموال خود را در راه خدا انفاق می‌کنند و سپس به سبیل الله نم‌ لآ ذبال آنچه انفاق کرده‌اند، منت مَنَّا وَلَا آذَى لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَٰ رَبِّهِمْ وَلَا هُمْ يُعْذَرُونَ (محموظا) است و نه ترسی دارند و نه غمگین می‌شوند	الَّذِينَ	حکم امنیتی بیان شده در این آیه خاص بوده و به انفاق کنندگان بر می‌گردد	در آیات خوف	۱	بخشی از افراد	۱/۳
	أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لآ ذَبَالٌ يُتَّبِعُونَ مَا اتَّقَوْا مَنَّا وَلَا آذَى لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَٰ رَبِّهِمْ وَلَا هُمْ يُعْذَرُونَ (۲: ۲۶۲)	کسانی که اموال خود را در راه خدا انفاق می‌کنند و سپس به سبیل الله نم‌ لآ ذبال آنچه انفاق کرده‌اند، منت مَنَّا وَلَا آذَى لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَٰ رَبِّهِمْ وَلَا هُمْ يُعْذَرُونَ (۲: ۲۶۲)	يُنْفِقُونَ	انفاق موجب امنیت در جامعه می‌شود	سیاست نیل به عدم خوف	۳	انفاق	۳/۱۳
	مَنَّا وَلَا آذَى لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَٰ رَبِّهِمْ وَلَا هُمْ يُعْذَرُونَ (۲: ۲۶۲)	کسی که بدون منت و فقط برای خدا انفاق می‌کند، از آرامشی الهی برخوردار است	مَنَّا	کسی که بدون منت و فقط برای خدا انفاق می‌کند، از آرامشی الهی برخوردار است	سیاست نیل به عدم خوف	۳	انفاق بدون منت	۳/۱۴
	لآ آذَى لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَٰ رَبِّهِمْ وَلَا هُمْ يُعْذَرُونَ (۲: ۲۶۲)	کسی که بدون آزار و فقط برای خدا انفاق می‌کند، از آرامشی الهی برخوردار است	لآ آذَى	کسی که بدون آزار و فقط برای خدا انفاق می‌کند، از آرامشی الهی برخوردار است	سیاست نیل به عدم خوف	۳	انفاق بدون منت	۳/۱۵
	بَلَىٰ مَن أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ وَجْهٌ مِّنْ أَسْلَمَ	هر کس خالصانه روی به خدا آورد از هر نوع دلهره	أَسْلَمَ	هر کس خالصانه روی به خدا آورد از هر نوع دلهره	سیاست نیل به عدم	۳	اخلاص به خدا	۳/۱۶

ردیف	آیه شریفه	ترجمه آیه	واژگان محوری	دلالت‌های امنیتی(بسته معنایی)	مقوله	کد موضوعی اصلی	کد محتوایی فرعی(اصطلاح)	موضوعی فرعی
	محسن، فَلَهُ أُجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ سِيسِ پاداش او نزد وَاَلَّذِينَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَآلِیَوْمِ یَحْزَنُونَ (بقره، ۲: ۱۱۲)	آورد و نیکوکار باشد، پس پاداش او نزد پروردگار اوست، نه ترسی بر آنهاست و نه غمگین خواهند شد		بیمه خواهد بود	خوف			
				هر کس نیکوکار باشد از هر نوع دلهره بیمه خواهد بود	تأمین کنندگان امنیت در آیات خوف	۲	نیکوکاران	۲/۱۰
	إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّالِحِينَ وَالنَّصَارَى مِنَ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (مائده، ۵: ۶۹)	همانا کسانی که ایمان آوردند و مؤمنان و یهودیان و صابئان و مسیحیان، هر کدام به خدا و روز قیامت ایمان آورده و کار شایسته انجام دهند، بیم و اندوهی بر آنان نیست	الَّذِينَ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ	حکم امنیتی مربوط به موحدین و یکتا پرستان است	مرجع امنیت در آیات خوف	۱	بخشی از افراد	۱/۴
۲۴			الَّذِينَ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ	ایمان به خدا و آخرت همراه با عمل صالح امنیت و عدم خوف را به دنبال دارد	سیاست نیل به عدم خوف	۳	ایمان به خدا و آخرت و عمل صالح	۳/۱۷
	إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالنَّصَارَى وَالصَّالِحِينَ مِنَ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (مائده، ۵: ۶۹)	همانا کسانی که (به اسلام) ایمان آورده و کسانی که یهودی شدند و نصاری و صابئان، هرکس که به خدا و روز قیامت ایمان آورد و عمل صالح انجام دهد، پس برای آنها در نزد پروردگارشان، پاداش و اجر است و بر آنها ترسی نیست و آنها محزون نمی‌شوند	الَّذِينَ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ	حکم امنیتی مربوط به موحدین و یکتا پرستان است	مرجع امنیت در آیات خوف	۱	بخشی از افراد	۱/۵
۲۵			الَّذِينَ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ	ایمان به خدا و آخرت همراه با عمل صالح امنیت و عدم خوف را به دنبال دارد	سیاست نیل به عدم خوف	۳	ایمان به خدا و آخرت و عمل صالح	۳/۱۸

فصلنامه پژوهش‌های حفاظتی - امنیتی

ردیف	آیه شریفه	ترجمه آیه	واژگان محوری	دلالت‌های امنیتی (بسته معنایی)	مقوله	کد موضوعی اصلی	کد محتوایی فرعی (اصطلاح)	کد موضوعی فرعی
	وَمَا تُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا بِالْبَيِّنَاتِ لِيُحْزِنُوا أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا يُصَلُّونَ بِأَسْفِهَاتٍ يُؤْمِنُونَ بِالْحَدِيثِ إِنَّهُمْ ذُرِّيَةُ بَاطِلٍ ذُو نُفُوسٍ حَاسِرَةٍ	و ما پیامبران را جز بآیه‌های شریحه و بینه‌های روشن فرستادیم، پس آن‌ها را دروغ می‌گویند و ایمان می‌آورند بر اساس آنچه می‌تواند موجب عدم خوف شود	الْمُرْسَلِينَ	رسولان دارای تعلیم و آورده‌هایی هستند که ایمان به آنها و اصلاح رفتار بر اساس آنها می‌تواند موجب عدم خوف شود	تأمین‌کنندگان امنیت در آیات	۲	مرسلین	۲/۱۱
۲۶	أَمِنْ وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا أَزْمٌ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِذِ انبَسَجَتِ السُّمُورُ وَأَخَذَتِ الْعُنُودُ أَسْوَدَ لُحْمٍ أُولَئِكَ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأْتَدَّبُوا قَوْلَ رَبِّهِمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ كَفَرْتُمْ بِهِمْ قَوْلَ الْكُفْرَانِ فَهُمْ لَكُمْ مَرْجُومٌ وَلَا حِجَابَ لَكُم بِهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أُولَئِكَ الَّذِينَ يَصِفُونَ أُولَئِكَ لَمْ يَكُنْ لَهُمْ لِقَاءُ رَبِّهِمْ أَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ آيَاتُ أَنْبِيَائِهِمْ بَيْنَهُمْ فَكَيْفَ كَانُوا يَعِشُونَ	آمن و اصلاح فلا خوف علیهم و لا آزم لهم یوم القیامه اذ انبسجت السمر و اخذت العنود اسود لحم اولئک الذین یقرءون کتاب الله و اتدبوا قول ربهم لا اله الا الله کفرت بهم قول الکفران فهم لکم مرجوم و لا حجاب لکم بهم یوم القیامه اولئک لم ینسبوا لربهم آیات انبیاءهم بینهم فکیف کانوا یعشون	فَمَنْ أَمِنَ وَأَصْلَحَ	حکم امنیتی مربوط به ایمان آورندگان و اصلاح‌کنندگان رفتار است	مرجع امنیت در آیات خوف	۱	بخشی از افراد	۱/۶
	يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّبُلَ الَّتِي اتَّخَذَتِ الْأُمَّمُورُ لِيُكْفِرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ فَهُمْ لَهَا كَافِرُونَ	ایمی بر آنان نیست و ندو هگین نمی‌شوند	أَمِنَ وَأَصْلَحَ	ایمان در صورتی که با اصلاح رفتار همراه شود می‌تواند عدم خوف در پی داشته باشد	سیاست نیل به عدم خوف	۳	ایمان و اصلاح رفتار	۳/۱۹
	إِنَّمَا دَلَّكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَآءَهُ فَلَا فَتْنَةَ لَكُم بِهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَىٰ كَافِرِينَ	این شیطان است که دوستان خویش را (از اولیاءه فلا فتنة لکم بهم و لا خوف علی کافرن)	الشَّيْطَانُ	پیروی از شیطان و دوستاران آن موجب خوف و ناامنی است	عامل ایجاد خوف	۶	شیطان و اولیاء آن	۶/۱۰
۲۷	تَخَافُوهُمْ فَيَرْسُلُوا فِيكُمْ طَائِفَاتٍ لِيُنظِرُوا كُفْرَكُمْ إِذْ يُخَافُونَ مِنْكُمْ وَإِن تُبَدِّلُوا وَجْهَ قَوْمٍ ثَبَاتًا يَتَّبِعُوا وَاكْثُرُوا وَلَئِن كُنْتُمْ تُحِبُّونَ الْإِسْلَامَ وَتَحِبُّونَ الْآيَاتِ لَنُعَذِّبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْقِيَامَةِ أُولَئِكَ الَّذِينَ كَانُوا يَكْفُرُونَ	ایمی ترسانند، پس اگر بخافون این کنتم ایمان دارید از آنان مؤمنین (ال ترسید و فقط از عمران، ۳: ۱۷۵) (مخالفت) من ترسید	خَافُونَ	ایمان به خدا موجب امنیت و آرامش و عدم خوف می‌باشد	تأمین‌کنندگان امنیت	۲	خدا	۲/۱۲
۲۸	وَلْيَبْذُرُوا فِيهَا جُثًّا خَلْقًا كَرِيمًا أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا يُصَلُّونَ بِأَسْفِهَاتٍ يُؤْمِنُونَ بِالْحَدِيثِ إِنَّهُمْ ذُرِّيَةُ بَاطِلٍ ذُو نُفُوسٍ حَاسِرَةٍ	و قطعاً شما را با چیزی از ترس، گرسگی، زبان مالی و کمبود و آتس نفس محصولات، آزمایش و بشرات و بشر می‌کنیم و صابران (در	وَلْيَبْذُرُوا فِيهَا جُثًّا خَلْقًا كَرِيمًا	عدم ایستادگی و مقاومت در مقابل انواع امتحانات الهی نظیر ترس، گرسگی، زبان مالی و جانی و کمبود محصولات باعث ناآرامی و خوف می‌شود	زمینه‌ها و بسترهای ایجاد خوف	۵	عدم صبر و استقامت در مقابل عوامل برهم زننده امنیت	۵/۴

ردیف	آیه شریفه	ترجمه آیه	واژگان محوری	دلالت‌های امنیتی (بسته معنایی)	مقوله	کد موضوعی اصلی	کد محتوایی فرعی (اصطلاح)	کد موضوعی فرعی
	لصَّابِرِينَ (بقره، ۲: بین حوادث و بلاها را) (۱۵۵)	بشارت بده	الصَّابِرِينَ	صابرین با ایستادگی و صبر امنیت را برقرار می‌کنند	تأمین کنندگان امنیت در آیات خوف	۲	صابرین	۲/۱۳
		هنگامی که خبری (و شایعه‌ای) از ایمنی یا ترس (پیروزی یا وَاِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ شَكَسْت) به آنان مِنْ الْأَمْنِ أَوْ (منافقان) برسد، آن را اَلْخَوْفِ اَدَّعَوْا بِهِ فَاَشْخَبْتَهُمْ و پخش وَاَلْوَرْدُ رَدُّهُ اِلَى مَن كَانَتْ فِيهِ حَالِي كَمَا لِرَسُولٍ وَاِلَى مَن رَا (پیش از وَاِلَى الْأَمْرِ مِنْهُمْ) نشر) به پیامبر و تَعْلَمَهُ الَّذِينَ ولبای امور خود ارجاع يَسْتَبْطِئُونَهُ مِنْهُمْ دهند، قطعاً آنان که وَاُولَئِكَ فَضَّلَ اللَّهُ هَلْ دَرَكُ وَفَهْمٌ و غَلِيظِكُمْ وَرَحْمَتُهُ استنباطند، حقیقت آن اَلشَّيْطَانِ رَا در می‌یابند. و اگر اِلَّا قَلِيلاً (نساء، ۴: فضل و رحمت خداوند بر شما نبود، به جز اندکی، پیروی از شیطان می‌کردید	اَدَّعَوْا بِهِ	افشای اسرار و اخبار محرمانه و پخش شایعات موجب ناامنی و خوف می‌شود	زمنیه‌ها و بسترهای ایجاد خوف	۵	افشای اسرار محرمانه و پخش شایعه	۵/۵
۲۹			اللَّهِ	پیروی از خداوند باعث امنیت و عدم خوف می‌باشد	تأمین کنندگان امنیت در آیات خوف	۲	خداوند	۲/۱۴
			الشَّيْطَانِ	پیروی از شیطان موجب ترس و ناامنی است	عامل ایجاد خوف	۶	شیطان	۶/۱۱
۳۰	قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ	گفتم: همگی از آن (باغ به زمین) فرود آید، و آنگاه که هدایتی از طرف من برای شما آمد، پس	قُلْنَا اهْبِطُوا	عدم رعایت دستورات خداوند موجب خوف و ناامنی است	عامل ایجاد خوف	۶	عمل کنندگان به دستورات شیطان (عدم رعایت	۶/۱۲

ردیف	آیه شریفه	ترجمه آیه	واژگان محوری	دلالت‌های امنیتی (بسته معنایی)	مقوله	کد موضوعی اصلی	کد محتوایی فرعی (اصطلاح)	کد موضوعی فرعی
		عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (بقره، ۲: پیروی کند، نه برایشان بیمی است و نه غمگین خواهند شد)					دستورات خداند	
			يَأْتِيَنَّكُمْ مِّنِّي هُدًى شُود	امنیت و آرامش واقعی، در سایه پیروی از دین و دستورات خداوند حاصل می‌شود	سیاست نیل به عدم خوف	۳	اطاعت از خداند و عمل به دستورات او	۳/۲۰

تجزیه و تحلیل:

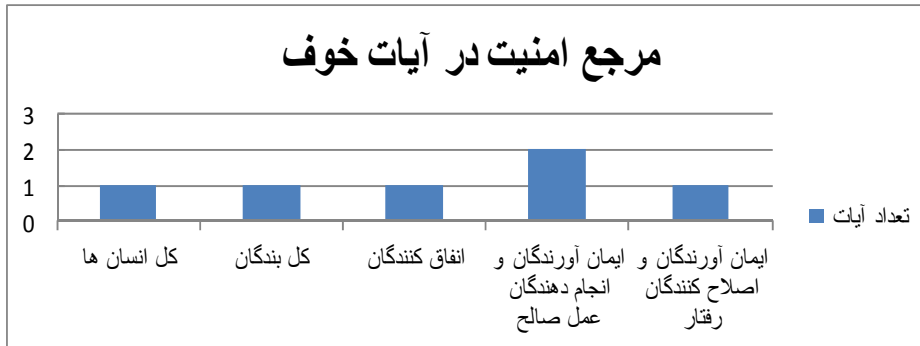
همان طوری که در جدول فوق مشاهده می‌شود در خصوص ۸ مقوله و موضوعات اصلی خوف و ترس موارد ذیل قابل تجزیه و تحلیل و بهره‌برداری می‌باشد.

۱. مرجع امنیت در آیات خوف

یکی از مقوله‌ها و موضوعات مورد اشاره در آیات شریفه مربوط به خوف، مرجع امنیت است. بخشی از آیات شریفه مرجع امنیت را تمام انسان‌ها و تعدادی نیز به بخشی از افراد اشاره دارد. گاهی خداوند کل انسان‌ها (یا بنی آدم) و بندگان (یا عباد) را خطاب قرار داده و حکم امنیتی و عدم خوف بیان شده عام بوده و مربوط به گروه خاصی بیان نشده است. هر انسانی به دستورات پیامبران و آیات شریفه قرآن کریم توجه کند و به آنها عمل کند و همچنین تقوا را رعایت و رفتار خود را اصلاح کند (کد ۱/۱) و به خداوند ایمان بیاورد و در ایمان خود استقامت و پایداری داشته باشد (کد ۱/۲)، عدم خوف را در پی خواهد داشت.

گاهی خداوند بخشی از افراد را مورد خطاب قرار می‌دهد و مرجع امنیت به بخشی از افراد اطلاق گردیده است. به این جهت از کلمه‌های «الَّذِينَ» و «فَمَنْ» استفاده شده است و مرجع امنیت به ایمان آورندگان دلالت دارد. ایمان آورندگان به خدا و آخرت به همراه انجام عمل صالح

کدهای ۱/۴ و ۱/۵ و در جای دیگر ایمان آورندگان به همراه اصلاح رفتار آمده است. (کد ۱/۶) و در آیه‌ای به انفاق کنندگان اشاره دارد. (کد ۱/۳)

نمودار شماره ۱: نمودار مرجع امنیت در آیات خوف

۲. تأمین کنندگان امنیت در آیات خوف

از مجموع سی آیه، در چهارده آیه به تأمین کنندگان امنیت اشاره شده است.

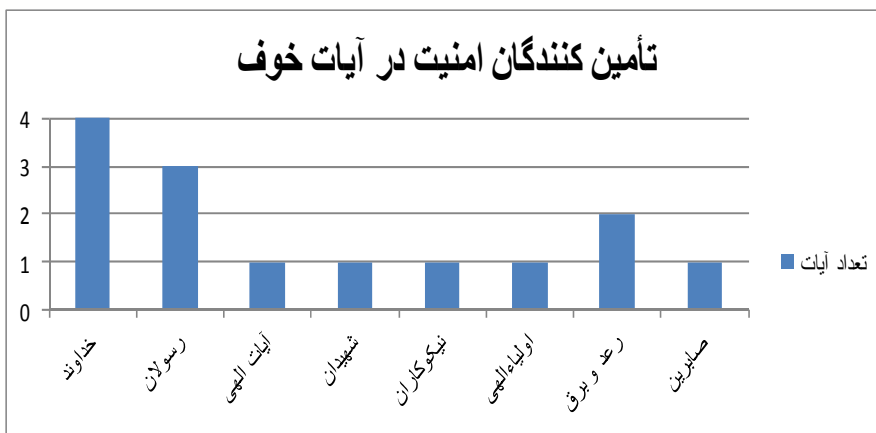
یکی از تأمین کنندگان امنیت در آیات مربوط به خوف، خداوند می‌باشد. گاهی خداوند برای تأمین امنیت با توطئه‌گران علیه دین با ایجاد رعب و خوف و دلهره و عذاب و هلاکت امنیت ایجاد می‌کند. (کد ۲/۷)، بعضی مواقع خداوند برطرف کننده عوامل ترس است و با برطرف کردن عوامل ترس امنیت را برقرار می‌کند (کد ۲/۹) و همچنین ایمان به خدا (کد ۲/۱۲) و پیروی از خداوند (کد ۲/۱۴) موجب تأمین امنیت و آرامش و عدم ترس از سوی خداوند می‌باشد. علاوه بر خداوند، فرستادگان و رسولان الهی دارای تعالیم و آورده‌هایی هستند که دریافت و عمل به آن‌ها امنیت و عدم خوف را به دنبال دارد. در مواردی به صورت کلی و بدون اشاره به فرستاده خاصی به رسولان و فرستادگان الهی و در یک مورد به حضرت موسی (ع) به عنوان تأمین کنندگان امنیت اشاره شده است. (کدهای ۲/۱، ۲/۵، ۲/۱۱)

آیات قرآن کریم نیز به دلیل داشتن نکات و دستوراتی برای تأمین امنیت و عدم خوف جز تأمین کنندگان امنیت می‌باشد. (کد ۲/۲)، یکی دیگر از تأمین کنندگان امنیت شهیدان هستند، شهدا با نثار جان خود و دفاع از جان و مال و نوامیس و بلاد مسلمین برای آن‌ها امنیت ایجاد می‌کنند.

کد ۲/۳

قرآن کریم کسانی را که در زمره اولیاء الهی قرار می‌گیرند یکی دیگر از تأمین‌کنندگان امنیت معرفی می‌کند. (کد ۲/۴) اولیای الهی کسانی هستند که میان آن‌ها و خدا حائل و فاصله‌ای نیست و در پرتو معرفت و ایمان و عمل پاک چیزی جز خداوند را نمی‌بینند، لذا ترس و خوفی ندارند و دیگران، نیز از دست آن‌ها در امنیت بوده و ترس و خوفی ندارند. نیکوکاران از نگاه قرآن کریم یکی دیگر از تأمین‌کنندگان امنیت به شمار می‌آیند. (کد ۲/۱۰) نیکوکاران پس از ایمان به خدا، آثار ایمان در عمل را با کار نیک برای همه نشان می‌دهند و این کار نیک موجب امنیت شده و عدم خوف را به دنبال دارد.

صابرین نیز به دلیل صبر و استقامت در برابر انواع آزمایش‌های الهی از جمله مصیبت‌های گوناگون، ترس و گرسنگی و... به عنوان یکی دیگر از تأمین‌کنندگان امنیت توسط قرآن کریم معرفی شده‌اند. (کد ۲/۱۱۳) و در نهایت رعد و برق، که به دنبال آن نزولات آسمانی و ثمرات حاصل از آن و تأمین مایحتاج مردم و ایجاد آرامش و امنیت برای مردم حاصل می‌شود، یکی از تأمین‌کنندگان امنیت محسوب می‌شود. (کدهای ۲/۶ و ۲/۸)

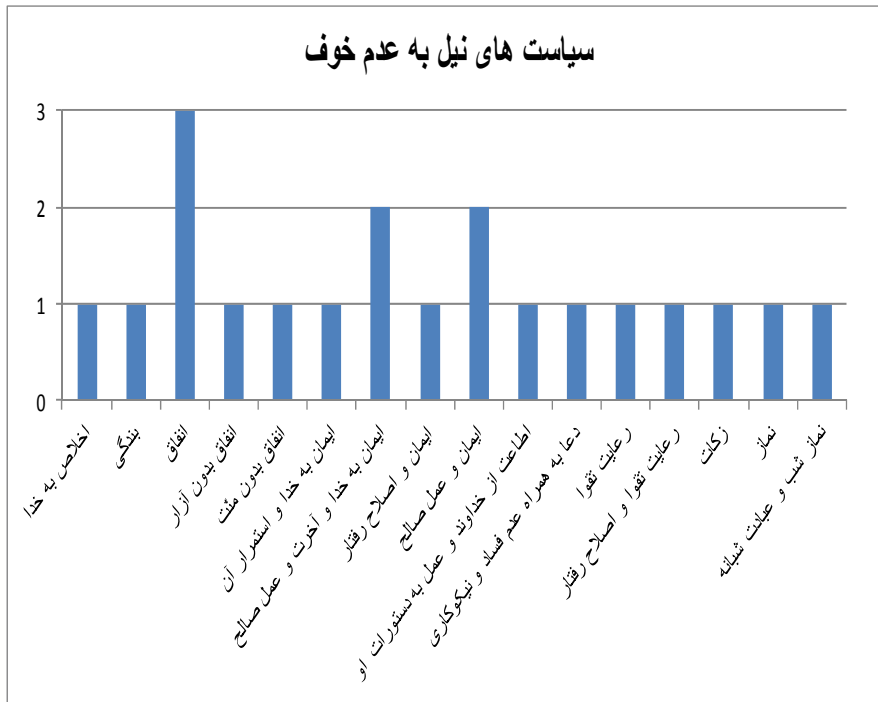

نمودار شماره ۲: تأمین‌کنندگان امنیت در آیات خوف

۳. سیاست‌های نیل به عدم خوف

در بیست‌وپنجمین آیه از مجموع سی‌وپنجمین آیه، به سیاست‌های نیل به عدم خوف تأکید شده است. در واقع بیشترین فراوانی در بین سایر مقوله‌ها را شامل می‌شود و در حقیقت اشاره و تأکید قرآن کریم برای

رسیدن به امنیت و عدم خوف، اتخاذ سیاست‌هایی است که افراد و جامعه باید در پیش بگیرند. تأکید بیشتر به داشتن ایمان به خدا همراه با عمل صالح و اصلاح رفتار، اخلاص به خدا، اطاعت و بندگی، دعا به همراه عدم فساد و نیکوکاری، رعایت تقوا و انفاق می‌باشد.

نمودار شماره ۳: سیاست‌های نیل به عدم خوف

در ارتباط با اتخاذ ایمان، برای نیل به عدم خوف، تأکید بر ایمان همراه با موارد دیگر است و تنها ایمان کفایت نمی‌کند. ایمان به خدا و استمرار و استقامت و پایداری در آن (کد ۳/۸)، ایمان همراه با عمل صالح موجب رهایی از ترس و رسیدن به امنیت است. (کدهای ۳/۳ و ۳/۹) ایمان در صورتی که با اصلاح رفتار همراه باشد، امنیت آور است. (کد ۳/۱۹) ایمان به خدا و آخرت و عمل صالح امنیت را به دنبال دارد (کدهای ۳/۱۷ و ۳/۱۸)، یکی دیگر از سیاست‌های نیل به عدم خوف، اخلاص به خدا و در حقیقت خالص شدن به خداوند در ابعاد مختلف فکری و رفتاری است. هر کسی خالصانه روی به خدا آورد از هر ترس و دلهره‌ای بیمه خواهد شد. (کد ۳/۱۶) از سیاست‌های دیگر نیل به عدم خوف، اطاعت و بندگی است. اطاعت از خداوند و عمل به دستورات او عدم ترس

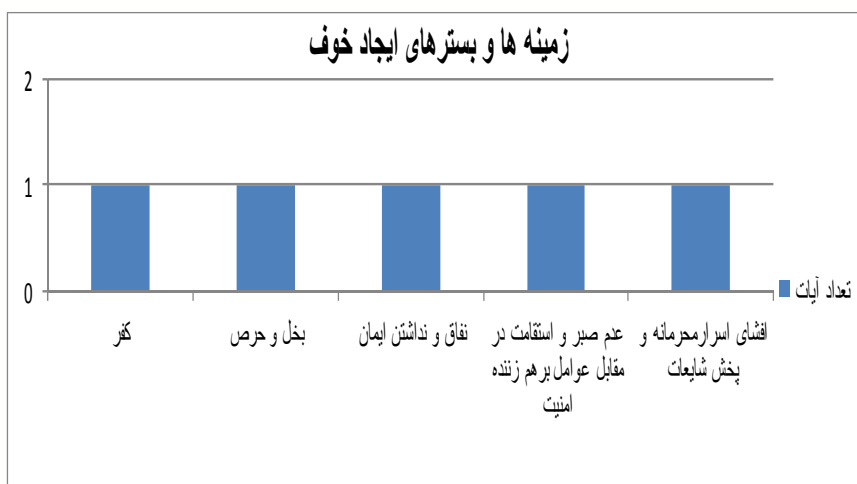
را در پی دارد (کد ۳/۲۰) و در اثر بندگی و رعایت تقوا خداوند به عاقبت متقین بشارت عدم ترس و آرامش را در روزی که ترس و وحشت وجود دارد، می‌دهد. (کد ۳/۷) از سیاست‌های نیل به عدم خوف و راه‌های بندگی خدا برپایی نماز (کد ۳/۱۰) و به ویژه بر پای داشتن نماز شب همراه با عبادت شبانه (کد ۳/۴) و ارتباط با مردم و پرداخت زکات (کد ۳/۱۱) و انفاق (کدهای ۳/۱۲ و ۳/۱۳) است که امنیت و آرامش و عدم ترس را به دنبال دارد. از برکات انفاق امنیت است. کسی که بدون منت (کد ۳/۱۴) و بدون آزار (کد ۳/۱۵) فقط برای خدا انفاق می‌کند از آرامش الهی برخوردار است. رعایت تقوا نیز از سیاست‌های نیل به عدم خوف است. گاهی فقط رعایت تقوا امنیت و آرامش و عدم ترس را به دنبال دارد. (کد ۳/۶) و گاهی رعایت تقوا به همراه اصلاح رفتار امنیت آور است. (کد ۳/۱) یکی دیگر از سیاست‌های نیل به عدم خوف دعا می‌باشد، اما دعای خالی مد نظر نیست بلکه دعا همراه با عدم فساد و از طرفی همراه با نیکوکاری مد نظر است (کد ۳/۲)، یعنی نه تنها فساد صورت نگیرد، علاوه بر آن کار نیکو نیز انجام شود. (کد ۳/۵) در واقع خوف مثبت است و این نوع خوف پسندیده است. دعا بدون فساد و تبهکاری، همراه خوف و امید با انجام کار خوب، که از اوامر خداوند می‌باشد. عمده سیاست‌های نیل به عدم خوف مانند ایمان، رعایت تقوا، دعا و انفاق در کنار و همراه با سایر اقدامات، امنیت و آرامش واقعی را به دنبال دارد.

۴. انواع امنیت در آیات خوف

در ارتباط با انواع امنیت فقط به دو نوع امنیت یعنی امنیت روحانی و امنیت روانی تأکید شده است. امنیت روحانی دلالت بر امنیت شهدا در زندگی عالم برزخ دارد که خداوند با فضلش به کسانی که در راه خدا کشته می‌شوند عنایت می‌کند به طوری که آن‌ها، هم در برزخ و هم روز قیامت در آرامش بوده و ترسی ندارند و به برادران مجاهدی که هنوز شهید نشده‌اند و دنباله‌رو آن‌ها هستند، نیز مژده می‌دهند که برای آن‌ها نیز ترسی وجود نخواهد داشت و در امنیت خواهند بود. (کدهای ۴/۱ و ۴/۲) و در جای دیگر خداوند خطاب به مستکبران می‌گوید که در دنیا قسم یاد می‌کردید که رحمت خدا شامل حال بهشتیان نمی‌شود، در صورتی که به اهل بهشت می‌گویند بدون ترس و خوف وارد بهشت بشوید. (کد ۴/۳) از طرفی کسی واقعاً با خدا باشد، خداوند او را کفایت می‌کند و این امر موجب امنیت روانی بندگان است. (کد ۴/۴)

۵. زمینه‌ها و بسترهای ایجاد ترس و ناامنی

قرآن کریم به کفر، بخل و حرص، نفاق و نداشتن ایمان واقعی، عدم صبر و استقامت در مقابل عوامل برهم زننده امنیت و ایجاد کننده ترس همچون گرسنگی، زیان مالی و جانی و کمبود محصول، افشای اسرار محرمانه و پخش شایعه را زمینه‌ها و بسترهای ایجاد ترس و ناامنی معرفی می‌کند. همان‌گونه که امنیت ریشه در ایمان و اعتقاد به توحید دارد، ناامنی و توحش هم ریشه در کفر و ظلم پرستی داشته و با ظلم است که بساط ناامنی گسترش پیدا می‌کند. لذا کفر از عوامل و زمینه‌های ایجاد ترس و ناامنی است. (کد ۵/۱) یکی دیگر از زمینه‌ها و بسترهای ایجاد ترس و ناامنی بخل و حرص است. (کد ۵/۲) منافقان با بخل همراه حرص، زخم زبان، توقع نابجا و دلسرد کردن مردم از حضور در جبهه، کم کاری و پرگویی و عدم همراهی و همیاری هنگام جنگ و سختی باعث ناامنی در جامعه می‌شوند. از زمینه‌ها و بسترهای ترس، نفاق و نداشتن ایمان واقعی است که موجب بروز صفات و ردایل اخلاقی از قبیل بخل و حرص و ترس و ناامنی می‌شود. (کد ۵/۳) عدم صبر و استقامت در مقابل عوامل برهم زننده امنیت و ایجاد کننده ترس همچون گرسنگی، زیان مالی و جانی و کمبود محصول از بسترها و زمینه‌های دیگر ترس است. (کد ۵/۴) افشای اسرار محرمانه و

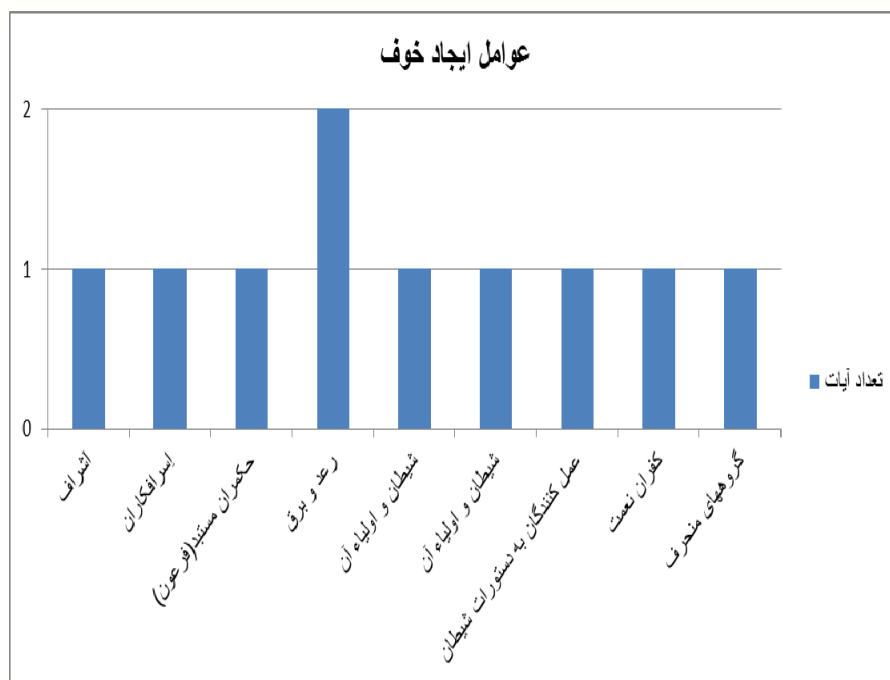

نمودار شماره ۴: زمینه‌ها و بسترهای ایجاد ترس و ناامنی

پخش شایعه به جهت تبعات آن زمینه ساز ترس می‌باشد. (کد ۵/۵)

۶. عوامل ایجاد خوف

در ده آیه شریفه به عوامل ایجاد خوف تأکید شده است. که عبارت‌اند از؛ حکمرانان و فرمانروایان مستبد مانند فرعون (کد ۶/۱)، اشراف (کد ۶/۲)، اِسرافکاران (کد ۶/۳) به دلیل اقدامات ناپسند و ظلم به دیگران، ترس مردم از آن‌ها و ایمان نیاوردن و عدم گرویدن به دین خدا از عوامل ایجاد ترس در جامعه هستند. رعد و برق به واسطه عامل خسارت از طریق نزولات آسمانی (کدهای ۶/۵ و ۶/۹)، موجب ترس در بین مردم می‌شود. به همین دلیل خداوند نیز موجد عامل ایجاد ترس می‌باشد. (کد ۴/۶) بعضی از پدیده‌ها مانند رعد و برق می‌توانند همزمان هم خوف و هم امید تولید کنند و این‌طور نیست که فقط عامل خوف یا امید باشند. گروه‌های منحرف و پیروان آنها (شجره ملعونه) (کد ۶/۸) به جهت انجام دادن اقدامات گوناگون از جمله ایجاد انحراف، فتنه، طغیان از عوامل ایجاد ناامنی و ترس محسوب می‌شوند. شیطان نیز در چندین آیه شریفه قرآن کریم به عنوان عامل ایجاد ناامنی و ترس معرفی شده است. گاهی فقط خود شیطان عامل ایجاد ترس است. (کد ۶/۱۱) گاهی شیطان و اولیای آن عامل ایجاد ترس و خوف هستند. (کد ۶/۱۰) گاهی عمل کنندگان به دستورات شیطان و عدم رعایت دستورات الهی به عنوان عامل ایجاد ناامنی و ترس معرفی شده‌اند. (کد ۶/۱۲) کفران نعمت علاوه بر عقاب دنیایی و زوال آن و عامل فقر اقتصادی و ناامنی و عذاب جسمی و روحی نظیر فقر و گرسنگی، عامل خوف و ترس نیز می‌باشد. (کد ۶/۶)، از دیگر عوامل ایجاد خوف، اتخاذ سیاست‌ها و اعمال افراد است. قرآن کریم در اشاره به نعمت‌های داده شده، قریه‌ای را مثال می‌زند که به دلیل اتخاذ سیاست‌های غلط و اقدامات ناپسند موجب کفران نعمت و به دنبال آن ایجاد ترس در قریه گردیدند. (۶/۷)

نمودار شماره ۵: عوامل ایجاد خوف

۷. راه‌های پیشگیری از خوف

در آیات مربوط به خوف دو راه برای پیشگیری از خوف توصیه شده است اول، توجیه و آگاه سازی عموم مردم. دوم، اعلام مجازات برای آگاهی عموم مردم جهت پیشگیری از ناامنی و ایجاد ترس که به هر دو مورد در یک آیه شریفه اشاره شده است. (کدهای ۷/۱ و ۷/۲)

۸. انواع خوف

در آیات شریفه به دو نوع خوف اشاره شده است؛ اول، خوف مثبت؛ خوفی است که نتیجه خوبی دارد و دارای کارکرد مثبت است مانند ترس از خداوند، دعا به همراه عدم فساد و نیکوکاری. در اینجا امر به دعا شده است و خوف در انجام فساد و انجام کار خوب موجب کارکرد مثبت و در نتیجه استجاب دعا را در پی خواهد داشت. (کد ۳/۲) دوم، خوف‌های منفی؛ خوف‌هایی هستند که نتیجه منفی دارند و خوب نیستند مانند خوف‌های ترس‌آور از دشمن. (کد ۸/۲)

نتیجه‌گیری

موضوع امنیت در قرآن کریم در قالب مفاهیم خاصی طرح و ارایه شده که در این میان واژه خوف به دلیل دلالت بر بعد سلبی امنیت از اهمیت بالایی برخوردار است. خوف آن واکنش طبیعی و انفعال نفسانی است که به‌طور غیر اداری و ناخودآگاه بر اثر انتظار رسیدن امری ناخوشایند یا از دست دادن امری خوشایند، در نفس به وجود می‌آید.

خداوند با ارسال پیامبران و قرآن کریم، دستورات لازم را به انسان‌ها و کل بشریت برای رسیدن به آرامش و عدم خوف بیان فرموده است. در قرآن کریم هم به بسترها و زمینه‌ها و عوامل ایجاد خوف و هم به سیاست‌های نیل به عدم خوف و تأمین‌کنندگان امنیت اشاره شده است. کسانی که در جهت دستورات الهی حرکت می‌کنند در راستای آرامش و عدم خوف قدم بر می‌دارند و کسانی که در جهت خلاف دستورات الهی حرکت می‌کنند هم در خودشان ترس دائمی ایجاد می‌شود و هم در دیگران، ترس و خوف ایجاد می‌کنند. از مجموع آیات شریفه می‌توان نتیجه گرفت که در قرآن کریم به هشت مقوله در خصوص خوف پرداخته شده است. بیشترین موارد از آیات شریفه قرآن کریم به سیاست‌های نیل به عدم خوف مربوط می‌شود. اسلام و قرآن کریم سیاست‌ها و برنامه‌های بسیار مناسبی را برای ایجاد آرامش و عدم خوف در افراد و جامعه توصیه می‌نمایند. این برنامه‌ها در صورت توجه و عمل به آن‌ها منجر به امنیت و آرامش شده و عدم خوف را به دنبال خواهند داشت. بعد از آن بیشترین آیات مربوط به تأمین‌کنندگان امنیت است که در رأس تأمین‌کنندگان امنیت، خداوند، پیامبران، قرآن کریم، شهداء، اولیای الهی، نیکوکاران و صابرین می‌باشند. سپس به عوامل ایجاد خوف مانند حکمران مستبد، اشراف، اسرافکاران، شیطان و اولیای وی و عمل‌کنندگان به دستورات شیطان می‌پردازد. از طرفی خوف دو نوع است، خوف مثبت که کارکرد خوب دارد و خوف منفی که نتیجه خوبی ندارد.

منابع و مأخذ

۱. قرآن کریم (۱۳۸۰)، ترجمه: مهدی الهی قمشه‌ای، قم: انتشارات فاطمه‌الزهرا.
۲. نهج البلاغه (۱۳۷۹)، ترجمه: محمددستی، قم: انتشارات تهذیب.
۳. آر. دی، مک کین لای و آر (۱۳۸۰)، امنیت جهانی: رویکردها و نظریه‌ها، ترجمه: اصغر افتخاری، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی،
۴. آیتی، عبدالمحمد (۱۳۷۴)، ترجمه قرآن، تهران: انتشارات سروش.
۵. افتخاری، اصغر (۱۳۸۱)، تحلیل انتقادی امنیت (در آمدی بر روش‌شناسی انتقادی در مطالعات امنیتی)، فصلنامه مطالعات راهبردی، شماره ۱۶.
۶. انصاف پور، غلامرضا (۱۳۷۳)، فرهنگ لغات فارسی، (یک جلدی)، چاپ اول، تهران: انتشارات زوآر.
۷. ابن فارس، احمد (۱۳۸۷)، ترتیب معجم مقاییس اللغة، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
۸. الهی قمشه‌ای، مهدی (۱۳۸۰)، ترجمه قرآن، قم: انتشارات فاطمه الزهراء.
۹. برازش، علیرضا (۱۳۹۴)، تفسیر اهل بیت علیهم‌السلام، تهران: موسسه انتشارات امیرکبیر.
۱۰. پور یوسف، عباس (۱۳۸۹)، خلاصه تفاسیرالمیزان و نمونه، تهران: نشر شاهد.
۱۱. راغب اصفهانی، حسین (۱۴۰۴ق)، المفردات القرآن، دفتر نشر کتاب.
۱۲. رضایی اصفهانی، محمدعلی و همکاران (۱۳۸۳)، ترجمه قرآن، قم: موسسه تحقیقاتی فرهنگی دارالذکر.
۱۳. شریعتمدار جزائری، سیدنورالدین (۱۳۸۵)، امنیت در اسلام، فصلنامه علوم سیاسی، شماره ۳۴.
۱۴. طباطبایی، سید محمد، حسین (۱۳۸۶)، تفسیر المیزان، مترجم: سیدمحمدباقر موسوی همدانی، چاپ ۲۳، قم: دفتر انتشارات اسلامی.
۱۵. طیب حسینی، سید محمود (۱۳۹۲)، پژوهشی در معنای واژه قرآنی خشیت و تفاوت آن با خوف، دوفصلنامه علمی پژوهشی کتاب قیّم، شماره ۸.
۱۶. عروسی حویزی، عبدعلی (۱۳۹۲)، تفسیر نورالثقلین، مترجم: محمد، مهدی سازندگی و محمدحسن فاطمی نیا، چاپ دوم، قم: نوید اسلام.
۱۷. عسکری، ابوهلال و نورالدین جزایری (۱۴۱۲ق)، معجم الفروق الغویه، قم: انتشارات اسلامی.
۱۸. قراتتی، محسن (۱۳۸۳)، تفسیر نور، تهران: مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن.

۱۹. قرشی، سیدعلی، اکبر (۱۳۸۷)، *قاموس قرآن*، جلد (۱-۲)، تهران: دارالکتب اسلامیه.
۲۰. کریم پور، نسرین (۱۳۹۳)، *معانی خوف و رجاء در قرآن و تاویل آن در مثنوی مولوی*، پژوهش‌های ادبی - قرآنی، اراک: دانشگاه اراک.
۲۱. کلینی، محمد (۳۲۹ق)، *الکافی*، جلد ۱، قم: دارالحديث.
۲۲. کلینی، محمد (۳۲۹ق)، *الکافی*، جلد ۲، قم: دارالحديث.
۲۳. کلینی، محمد (۳۲۹ق)، *الکافی*، جلد ۸، قم: دارالحديث.
۲۴. گرمارودی، سیدعلی (۱۳۸۴)، *ترجمه قرآن*، تهران: انتشارات قدیانی.
۲۵. لک زایی، شریف (۱۳۸۵)، *امنیت در اسلام*، فصلنامه علوم سیاسی، شماره ۳۴.
۲۶. مشکینی، علی (۱۳۸۱)، *تفسیر نمونه*، قم: الهادی.
۲۷. معین، محمد (۱۳۸۲)، *فرهنگ فارسی*، (یک جلدی) کامل، چاپ دوم، تهران: نشر ندا.
۲۸. مکارم شیرازی، ناصر (۱۳۷۴)، *تفسیر نمونه*، تهران: دارالکتب الاسلامیه.
۲۹. مکارم شیرازی، ناصر (۱۳۷۳)، *ترجمه قرآن*، قم: دارالقرآن الکریم (دفتر مطالعات تاریخ و معارف اسلامی).
۳۰. ملکیان، روح‌الله (۱۳۸۸)، *نماز خوف در قرآن*، فقه اهل بیت علیهم‌السلام، قم: موسسه دائره المعارف اسلامی.
۳۱. مجلسی، محمدباقر (۱۳۶۴)، *بحار الانوار*، جلد ۶۷، تهران: انتشارات اسلامی.
۳۲. مصطفی، ابراهیم و دیگران (۱۳۸۵ ش/ ۱۳۲۷ق)، *المعجم الوسیط*، تهران: مکتبه المرتضی.
۳۳. هاشمیان فرد، زاهد (۱۳۹۰)، *امنیت در اسلام*، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

